

Natjecanje iz povijesti kao priprema za Nacionalne ispite i Državnu maturu iz povijesti

Testovi na Natjecanju iz povijesti, uz Nacionalne ispite i Državnu maturu, imaju važnu ulogu vanjskog vrednovanja učeničkih postignuća i nedvojbeno unose u nastavu povijesti novu kvalitetu. Oni doprinose standardizaciji, i to ne samo ishoda obrazovanja, već i metoda provjeravanja znanja i vještina tijekom školovanja. Zbog toga je izuzetno važno uskladiti metode kojima mjerimo postignute rezultate rada učenika na svim razinama, od onih na školskom satu do Državne mature. Prihvaćanje standarda u pripremi testova za natjecanje iz povijesti jedan je od koraka u tom smjeru. Dobro pripremljeni vanjski testovi pozitivno će utjecati na oblike provjeravanja u školi, ali i na poučavanje, jer da bismo mogli primjenjivati predložene oblike ispitivanja, moramo mu prilagoditi poučavanje.

Nacionalni ispiti i Državna matura nedvojbeno unose u hrvatski školski sustav novu kvalitetu. Pri tome prvenstveno mislimo na objektivniji sustav mjerenja¹ postignuća. Problem objektivnog mjerenja izraženiji je u društvenim, nego u tehničkim znanostima. Naime, ne postoji mjerni instrument, ni istovrsna mjerna jedinica. U takvim se (ne)prilikama pomažemo posrednim ili indirektnim mjerenjem. Osnovna poteškoća indirektnih mjerenja je u njihovoj problematičnoj valjanosti. Psiholozi mjerenje definiraju kao standardizirani postupak pomoću kojeg se neki proces izaziva, pa se efekti tog procesa (ispitanikove reakcije) registriraju, mjere i vrednuju uspoređujući ih s reakcijama koje su dobivene od drugih sličnih ispitanika u jednakoj situaciji.² Ta transformacija različitih aspekata psihičkih veličina u brojčane vrijednosti omogućuje opis pojave, utvrđivanje pravilnosti u manifestaciji tih pojava te sigurnije i preciznije otkrivanje uzročno-posljedičnih relacija, kako među pojavama tako i relacija s okolinskim, razvojnim i drugim čimbenicima. Postupak se može sastojati u brojanju izazvanih reakcija, kao što su npr. broj točno riješenih zadataka kod metode testova, ili broj pogrešaka pri obavljanju nekog zadatka.

Prve korake u rješavanju problema subjektivnosti i valjanosti tih postupka učinio je 1845. godine Horace Mann u školi u Bostonu uvođenjem standardiziranih pisanih

1 Mjeriti – utvrđivati veličine, količine utvrđenim mjernim jedinicama s pomoću mjerila; ali i prosuđivati, procjenjivati, suditi; *Rječnik hrvatskog jezika*, LZMK i ŠK 2000.

2 Boris Petz (ur.), *Psihologijski rječnik*, Prosvjeta, Zagreb 1992.

ispita znanja. Dogodilo se to na poticaj Ureda za obrazovanje grada Bostona koji je zahtijevao da se umjesto tradicionalnih usmenih ispita, započene s primjenom serija pismenih ispita i to kod svih polaznika škole. Uporaba tih pitanja kojih je u svakoj seriji bilo tridesetak, pokazala je mnoge nedostatke u nastavi i poučavanju uopće. Nova su ispitivanja dobila podršku školskih vlasti, ali i izazvala nezadovoljstvo učitelja.³

Pisani ispiti nisu novina u našim školama, no testova znanja, u smislu “pravih” standardiziranih testova, danas u školskoj praksi nastave povijesti nema. To ne znači da ih nikad nije ni bilo. Bez nostalgije, kolege s više iskustva, posebice onih iz osnovnih škola zasigurno će se sjetiti standardiziranih i baždarenih tekstova koje je pripremao Zavod za unapređenje školstva. U današnjoj školskoj praksi u uporabi su nizovi zadataka objektivnog tipa ili priručni testovi što ih nastavnici, s manje ili više uspjeha, sami sastavljaju. Najčešće korištena podjela ispitnih zadataka je ona na zadatke otvorenog i zatvorenog tipa. U zadacima zatvorenog tipa (zadaci višestrukog izbora, povezivanja i sređivanja, redanja, alternativnog izbora i zadaci višestrukih kombinacija) učenik bira svoj odgovor među ponuđenim odgovorima. U zadacima otvorenog tipa (zadaci dopunjavanja, kratkih odgovora, produženog odgovora i zadaci esejskog tipa) učenik mora sam formulirati svoj odgovor.

Izbor vrste zadataka koja se koristi u ispitu određena je ciljem koji se želi provjeriti. Neke vrste pitanja (npr. zadaci alternativnog izbora, zadaci sređivanja i povezivanja) pogodni su za ispitivanje kognitivnih procesa niže razine (dosjećanja, znanja, razumijevanja) dok su neka pitanja višestrukog izbora i pitanja otvorenog tipa primjerenija za ispitivanje ishoda više razine. Dakle, dvojba o tome je li testovima moguće provjeravati više kognitivne razine znanja je riješena. Rješenje podrazumijeva promišljeno i stručno sastavljanje pitanja, odnosno zadataka.

U protekle dvije godine zadatke za natjecanja sastavljali su stručnjaci iz Hrvatskog instituta za povijest. U skladu sa školskom praksom, testovi su sadržavali slijedeće tipove zadataka⁴:

- kratkih odgovora,

4. Što je to *labris*? _____

- višestrukog izbora,

18. Kako su se zvali etruski svećenici koji su proricali budućnost prema letu ptica?

- A) TERAOTI
- B) HARUSPICI
- C) LIGURI
- D) AUGURI

³ Tomislav Grgin, „Školsko ocjenjivanje znanja“, Naklada Slap, jastrebarsko 1999.

⁴ Primjeri zadataka s VIII. Državnog natjecanja iz povijesti, održanog u Bizovcu u svibnju 2007. godine.

- alternativnog izbora,

26. Viseće vrtove u Babilonu podigao je Nabukodonosor za svoju ženu Arslanu.

TOČNO NETOČNO

- povezivanja,

23. Povežite sljedeća božanstva i za njih karakteristična mjesta.

1) ARTEMIDA	_____	A) DELFI
2) ZEUS	_____	B) ATENA
3) APOLON	_____	C) OLIMPIJA
4) ATENA	_____	D) EFEZ

- kronološkog slijeda,

20. Kronološki poredajte svjetska čuda staroga svijeta.

_____ MAUZOLEJ U HALIKARNASU
 _____ SVJETIONIK U ALEKSANDRIJI
 _____ ZEUSOV KIP U OLIMPIJI
 _____ KOLOS S RODOSA

- dopunjavanja,

9. Fenički gradovi imali su svoje bogove zaštitnike. Tako je zaštitnik Tira bio _____, dok je zaštitnik Biblosa bio _____.

- otkrivanja pogrešaka,

33. U sljedećem tekstu precrtajte **tri** netočna podatka.

Moć Hetita zasnivala se na uporabi tada novog metala – bakra. Oni su na svojim bojnim kolima hitro poražavali svoje neprijatelje. Glavni grad hetitske države bila je Angora, a jedan od njihovih najmoćnijih vladara Nabukodonosor.

- otkrivanja i ispravljanja pogrešaka.

37. U sljedećem tekstu precrtajte **tri** netočna i dopišite točne podatke.

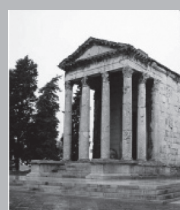
Spartanci su bili poznati po svom strogom odgoju. Učili su ih da na pitanja ogovaraju jasno, kratko i duhovito. Takvi se odgovori danas nazivaju laički odgovori. Na čelu njihove države nalazila su se trojica kraljeva, a jedan od najpoznatijih je gotovo mitski Minoj koji je stvorio spartanske zakone.

- zadaci objašnjavanja i interpretiranja, poluotvorenog ili otvorenog tipa.

Uz pomoć priložene slike odgovorite na sljedeća pitanja.

31. U kojem se gradu nalazi na slici prikazani hram?

32. Kako se naziva ovaj hram?

Svaki od navedenih tipova zadataka ima svoje prednosti i nedostatke. Kod nekih tipova pitanja nedostaci su, posebice u slučajevima masovnijeg testiranja, višestruko veći od prednosti. Primjerice, to je slučaj kod zadataka alternativnog izbora. To su pitanja ili tvrdnje za koju učenik treba odrediti je li istinita ili ne. Zbog 50 postotne vjerojatnosti da ispitanik nasumice pogodi odgovor potrebno je puno pitanja da bi se postigla pouzdanost testa. Ponekad nije lako osigurati potpunu točnost tvrdnje, a na kraju ako učenik i zna da je neka tvrdnja netočna, to ujedno ne znači da zna što je točno. Komparativna istraživanja testova sa zadacima višestrukog izbora, zadacima povezivanja i zadacima alternativnog izbora su pokazala da zadaci alternativnog izbora imaju najmanji koeficijent pouzdanosti.⁵ Ako ih već koristite u nastavi, potrebno je sastaviti zadatke koji se mogu točno kvalificirati kao točni ili netočni, izbjegavati korištenje (dvostrukih) negacija, te izbjegavati korištenje riječi – nikad, samo, sve, uvijek ili moglo bi, može, ponekad, općenito, mnogo, nekoliko, koje nenamjerno mogu navesti učenika na točan odgovor. Ovim se tipom pitanja mogu testirati i više razine kognitivnih procesa ako se uz njih koristi dodatni materijal poput povijesnog zemljovida ili izvora. Slična je situacija sa zadacima esejskog tipa. Mogućnosti koje nudi ovaj tip zadataka su velike. Pogodni su za ispitivanje viših razina znanja. Pomoću njih možemo procijeniti učenikovo izražavanje mišljenja, njegovu kreativnost i originalnost. Možemo ocijeniti njegovu sposobnost organiziranja znanja, te procijeniti kako konceptualizira, organizira, analizira i evaluira problem. Ovaj tip zadataka je toliko vrijedan da mu je u natjecanju iz povijesti posvećena posebna kategorija – samostalnih istraživačkih radova.

Kvalitetni testovi utječu na kvalitetu nastave

Jedan od ciljeva vanjskog vrednovanja je i pridonijeti jedinstvenim kriterijima ocjenjivanja znanja i vještina tijekom školovanja. Vanjski testovi naime imaju velik utjecaj na nastavu. Prilagođavanje nastave testovima rast će s njihovom važnošću za budućnost učenika, a predznak njihova utjecaja (dobar ili loš) bit će u direktnoj povezanosti s njihovom kvalitetom. Dobro pripremljeni vanjski testovi mogu jako pozitivno utjecati na nastavu i oblike provjeravanja u školi. Oni ujedno imaju i dodatni utjecaj na poučavanje. Da bi mogli primjenjivati oblike ispitivanja koji se nude u dobro sastavljenim testovima, učitelji moraju i sami na taj način zasnivati svoje poučavanje. Pretpostavka je naravno da su testovi kvalitetno sastavljeni, da provjeravaju više razine kognitivnih razina, jer u suprotnom loše sastavljeni testovi u kojima se traži isključivo faktografija i niže razine kognitivnih procesa odvest će nastavu povijesti u posve neželjenom smjeru.

Sve su to razlozi zbog kojih bi sastavljači testova vanjskog vrednovanja, dakle *Nacionalnih ispita, Državne mature* ali i *Natjecanja iz povijesti*, morali biti posebno na

⁵ 0,31- zadaci alternativnog izbora; 0,64 - zadaci višestrukog izbora; 0,69 - zadaci povezivanja
Tomislav Grgin, *Školsko ocjenjivanje znanja*, Naklada Slap, Jastrebarsko 1999. str. 119.

oprezu. Nastavnici bi pak trebali obratiti pozornost da metode provjeravanja postignutih znanja i vještina usklade, kako bi ih učenici što bolje upoznali, prihvatili i uvježbali. Time bi se uvelike smanjila trema i nesigurnost zbog nesnalaženja u testnoj situaciji. Prihvatanje tih standarda u pripremi testova za *Natjecanje iz povijesti* jedan je od koraka u tom smjeru, no barem je isto toliko važno testove koji se pripremaju i pišu u školama što više približiti danom standardu.

Evo nekoliko općenitih preporuka⁶ kojih bi se trebalo pridržavati prilikom sastavljanja školskih testova. Zadaci u njima bi trebali biti takvi da:

- su jasno povezani sa sadržajem koji se želi ispitati, moraju se odnositi na neki dio nastavnog programa,
- ne ispituju opće znanje ili inteligenciju,
- su usmjereni na važne sadržaje, a ne nepotrebne detalje,
- su napisani jasno i razumljivo,
- ne sadrže dodatke (tekst, slike, zemljovide) samo radi „estetskog dojma“. Ako se zadatak može formulirati bez dodatnog materijala, on je suvišan i samo nepotrebno opterećuje učenikove resurse,
- ne postoji dvojba oko točnih odgovora
- ne diskriminiraju pojedine pristupnike prema vjeri, spolu, rasi, etničkoj pripadnosti ili pripadnosti bilo kojoj drugoj društvenoj skupini,
- da dobar rezultat bude samo i isključivo odraz znanja i vještina koji se tiču tog predmeta, a ne iskustva, znanja i stavova koje učenik ima kao pripadnik određene skupine.
- je na zadatak moguće odgovoriti samo na temelju znanja i vještina iz predmeta – ne smije postojati mogućnost pogađanja, treba izbjegavati moguće nenamjerno navođenje učenika na točan odgovor.

Pri postavljanju zadatka treba se koristiti jednostavnim i jasnim jezikom, bez nepoznatih riječi kako bi učenicima bilo jasno što se od njih u tom zadatku traži i što trebaju napraviti. Treba im reći i koliko precizan odgovor očekujemo. Je li to stoljeće, godina, datum i sl.

Rečenice moraju biti jednostavne, bez zavisnih i umetnutih rečenica. Ponuditi treba samo nužne informacije, bez suvišnog materijala, detaljnih ili nepotrebnih opisa. Upotrebu dvostrukih negacija trebalo bi izbjegavati, a negaciju u zadatku, ako je već nužna, posebno istaknuti podebljanim slovima. Pitanja koja sadrže negacije često ne ispituju sadržaj koji se želi ispitati, već mjere sposobnost logičkog mišljenja.

Izbor vrste pitanja koja će se koristiti u ispitu određuje se prema vrsti obrazovnih ishoda koji se žele provjeriti. Neke vrste pitanja (npr. zadaci alternativnog izbora,

⁶ Prema: Vanda Bazdan, *Priručnik za rad stručnih radnih skupina*, NCVVO, Zagreb, 2007.; Zrinka Ristić i Petar Bezinović, *Metodološki priručnik za predmetne stručne skupine*, Institut za društvena istraživanja, Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja, Zagreb 2005.

zadaci sređivanja i povezivanja) pogodni su za ispitivanje kognitivnih procesa niže razine (dosjećanja, znanja, razumijevanja) dok su neka pitanja višestrukog izbora i pitanja otvorenog tipa primjerenija za ispitivanje ishoda više razine. Pitanja proširenih odgovora i esejskog tipa **za sada** smo morali odreći u *Nacionalnim ispitima* i *Državnoj maturi* zbog složenosti postupka njihova ispravljanja i ocjenjivanja. Dakle, za *Nacionalne ispite* i *Državnu maturu* iz povijesti predvidjeli smo pet tipova pitanja⁷:

- Zadatke višestrukoga izbora
Učenicima su uz pitaje ponuđena četiri odgovora od kojih je samo jedan točan.
- Zadatke povezivanja i sređivanja
Ponuđeni zadaci sadrže pet čestica pitanja i sedam čestica odgovora. Svakoj čestici pitanja pridružuje se samo jedna čestica odgovora. Dvije čestice ostaju nepridružene.
- Zadatke redanja
Ponuđeni zadaci sadrže određene podatke, pojmove ili događaje koje treba poredati kronološkim slijedom.
- Zadatke dopunjavanja
Od pristupnika se zahtijeva da upiše riječ koja nedostaje.
- Zadatke kratkih odgovora
Od pristupnika se zahtijeva da umetne, upiše riječ koja nedostaje ili dovrši rečenicu, shemu ili crtež.

Pri sastavljanju zadataka pridržavali smo se slijedećih preporuka⁸:

- Zadaci višestrukog izbora⁹

3. Skulptura "Laokont sa sinovima" inspirirana je događajem iz:

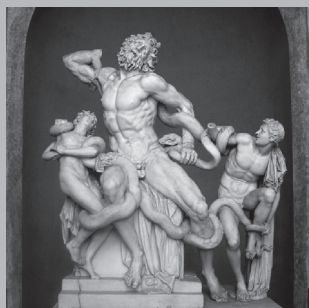
- A. Peloponeskoga rata,
- B. Grčko-perzijskoga rata,
- C. Trojanskoga rata,
- D. Aleksandrovih ratova.

točan odgovor: C. Trojanskoga rata

bodovi: 1

ishodi: Svrstati arheološke tragove u razdoblje.

bodovanje: 1 bod za točan odgovor,
netočan 0 bodova

7 Ispitni katalog Povijest <https://www.ncvvo.hr/temp/drz-matura/drz-mat-povijest.pdf> (25.X.2007)

8 Vanda Bazdan, *Priručnik za rad stručnih radnih skupina*, NCVVO, Zagreb, 2007.

9 Primjeri koji slijede preuzeti su iz "Ispitni katalog Povijest" <https://www.ncvvo.hr/temp/drz-matura/drz-mat-povijest.pdf> (25.X.2007.)

Zadaci višestrukog izbora mogu se sastojati od:

- a) uvodnog dijela, odnosno upute i dodatnog materijala – koji može biti tekst, slika, tablica, grafički prikaz, povijesni zemljovid ili slijepa karta,
- b) pitanja ili nedovršene rečenice i
- c) određenog broja ponuđenih odgovora.

Jedan je odgovor točan, a druge ponuđene odgovore nazivamo distraktorima ili ometačima. Osnova bi trebala biti samostalno pitanje ili problem. Kod dobro formuliranog pitanja učenik bi trebao moći odgovoriti na pitanje i bez gledanja ponuđenih odgovora! Najteži dio pisanja zadataka ovog tipa je osmišljavanje distraktora. Oni trebaju biti takvi da izgledaju moguće, a s druge strane očito pogrešno za učenike koji su svaldali ispitno gradivo. Točan odgovor ne smije biti očit učenicima koji su učili površno. Preporuka je ne koristiti negativne formulacije. U slučaju da negativnu formulaciju nije moguće izbjeći, ona treba biti naglašena **podebljanim slovima!** Optimalan broj ponuđenih odgovora je tri ili četiri (uključujući točan odgovor). Svi zadaci višestrukog izbora u testu bi trebali imati isti broj ponuđenih odgovora, međutim u slučajevima u kojima je nemoguće smisliti isti broj kvalitetnih (ili jednako vjerojatnih) distraktora - bolje je ostaviti manji broj distraktora, nego ponuditi nešto posve neuvjerljivo. Preporučeno je izbjegavati odgovore – „sve od navedenog“ jer je takve zadatke moguće riješiti već na osnovu površnog znanja. Nije dobra ni formulacija – „ništa od navedenog“ jer učenik ne zna nužno koja je onda nenavedena tvrdnja točna. Pri sastavljanju pitanja treba paziti da formulacija pitanja ne asocira na točan odgovor (ili licem, ili brojem, ili ponavljanjem ključnih riječi. Svi distraktori trebaju biti gramatički usklađeni s pitanjem. Točan odgovor se od ostalih ponuđenih odgovora ne bi trebao razlikovati duljinom, brojem riječi i sl. Ovim se tipom zadataka mogu ispitivati različite razine obrazovnih ishoda, no može se dogoditi da nekvalitetnim sastavljanjem budu konstruirana pitanja koja od učenika zahtijevaju samo razinu prepoznavanja. Njima se može ispitati veliki opseg gradiva, a učenici ih mogu brzo rješavati. Ovaj tip zadataka je tek na prvi pogled lako sastavljati. Naime, velik je problem sastaviti kvalitetne distraktore.

Prigovor da se ovaj tip zadataka može rješavati pogađanjem može se prihvatiti, ali i otkloniti. Već smo spomenuli preporuku o najmanje tri ili četiri mogućnosti izbora, a moguće je otkloniti utjecaj pogađanja i jednostavnom korekcijom rezultata. Evo primjera:

Učenici su pisali test u kojem je bilo 100 pitanja višestrukog izbora. Trebalo je izabrati jedan od četiri ponuđena točna odgovora. Svaki točan odgovor bodovan je jednim bodom. Negativnih bodova nije bilo. Marko je skupio 60, a Ivan 70 bodova. Marko nije imao netočnih odgovora, a Ivan ih je imao 30.

Koji je njihov stvarni rezultat?

Njihov stvarni rezultat dobit ćemo primjenjujući jednostavnu formulu:

$$\text{rezultat} = \text{zbroj točnih} - \frac{\text{broj pogrešnih}}{\text{broj mogućnosti} - 1}$$

dakle:

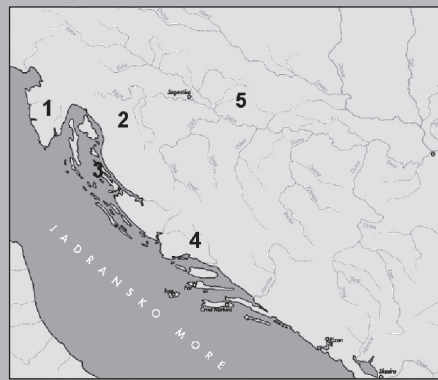
Markov rezultat = $60 - (0/3) = 60$ bodova

Ivanov rezultat = $70 - (30/3) = 60$ bodova

- Zadaci povezivanja i sređivanja

38. Područjima koja su na zemljovidu označena brojevima pridružite imena ilirskih plemena koja su na njima živjela.

1. _____	A. Ardijejci
2. _____	B. Liburni
3. _____	C. Daorsi
4. _____	D. Dalmati
5. _____	E. Histri
	F. Panoni
	G. Japodi

točan odgovor: 1E, 2G, 3B, 4D, 5F

bodovi: 0, 1, 2, 3

ishodi: Objasniti uzročno-posljedične veze etničkih i kulturnih promjena vezanih uz dolazak Indoeurolpljana (formiranje i smještaj ilirskih plemenskih skupina na današnjim hrvatskim prostorima).

bodovanje: 0 točnih = 0 bodova, 1 i 2 točna = 1 bod, 3 i 4 točna = 2 boda, 5 točnih = 3 boda

U zadacima povezivanja i sređivanja podaci su grupirani u dvije skupine, a od učenika se traži da ih smisleno poveže u cjeline po određenom kriteriju. Primjerice uzroke i posljedice, pojmove i definicije, pojmove i njima subordinirane pojmove, pojmove i primjere, probleme i rješenja, datume i događaje, likove i djela, znanstvenike i teorije. Preporučeno je ponuditi veći broj čestica odgovora kako bi se smanjila vjerojatnost pogađanja. Preporučeno je da se u zadatku koriste, i kao čestice odgovora i kao čestice pitanja, homogene liste sastavljene prema jednom kriteriju. U uputi treba naznačiti kriterij za povezivanje, te koliko puta svaka čestica odgovora može biti upotrijebljena. Cijeli zadatak mora biti ispisan na jednoj stranici. Čestice odgovora treba navesti redoslijedom koji neće nenamjerno asociirati učenika na točne odgovore primjerice prema abecedi, ili kronološkim slijedom. Ove zadatke možemo koristiti za sadržaje s puno činjenica i podataka, a moguće je povezati i šira povijesna područja. Problem kod ovog tipa zadataka može biti bodovanje djelomično točnih odgovora. Dodijelimo li svakoj točno povezanoj čestici odgovora bod, nastat će novi problem jer će ovi zadaci donositi prevelik broj bodova u odnosu na ostale zadatke eventualno iste težine, kao i u odnosu na test u cjelini.

- Zadaci redanja

23. Poredajte kronološki države na prostoru Mezopotamije.

- A. _____ Akadska država
 B. _____ Asirska država
 C. _____ Babilonska država
 D. _____ Novobabilonska država
 E. _____ Sumer

točan odgovor: E1, A2, C3, B4, D5

bodovi: 2

ishodi: Definirati prostore te nastanak, trajanje i nestanak civilizacija Mezopotamije.

bodovanje: 2 boda za točan odgovor, netočan 0 bodova

U zadacima redanja učenik treba određene događaje, procese ili elemente poredati po nekom načelu – najčešće kronološkim ili uzročno – posljedičnim slijedom. Ovi su zadaci pogodni za ispitivanje upravo povijesnih događaja, procesa ili pojava s elementima koji su u uzročno – posljedičnom ili nekom drugom odnosu. Nedostatak im je problem bodovanja – jer ukoliko učenik pogriješi u samo jednom elementu, gubi mogućnost dobivanja bodova.

- Zadaci dopunjavanja

56. Najstarije sveučilište u Europi osnovano je 1088. godine u gradu _____.

točan odgovor: Bologna

bodovi: 1

ishodi: Razvitak novih sustava obrazovanja.

bodovanje: točan odgovor 1 bod, netočan 0 bodova

U zadacima dopunjavanja učenik treba dovršiti rečenicu ili crtež upisivanjem elementa koji nedostaje. Pri formuliranju ovog tipa zadataka treba jasno i precizno naznačiti što učenik treba učiniti. Izrečena tvrdnja mora biti precizna tako da učenik zna jasno i nedvojbeno koji podatak se od njega traži. Preporučeno je rečenicu formulirati tako da podatak koji se od učenika traži bude na kraju rečenice. Preporučeno je da se jednim zadatkom traži jedan podatak. Prazne crte u takvim pitanjima trebale bi biti na kraju i podjednake dužine, kako se učeniku ne bi nenamjerno sugerirao točan odgovor. Kod ovog tipa zadataka pogađanje je onemogućeno, ali je i potrebno unaprijed točno predvidjeti sve moguće točne odgovore, sinonime i slično, što često nije jednostavno. Dodatnu poteškoću predstavlja činjenica da ispravljanje ovih odgovora može biti otežano nečitkim rukopisom. To pri velikom broju pitanja i ispitanika može predstavljati ozbiljan problem.

- Zadaci kratkih odgovora

59. Slikom je prikazan ulomak kamene grede s imenom kneza Trpimira.

A. Koju je crkvu, sagrađenu za toga kneza, ukrašavao ovaj kameni fragment?

B. U kojem stoljeću je crkva sagrađena?

C. Kako se zove prvi crkveni red u Hrvata koji je tu djelovao?

točan odgovor:

A. Crkvu svetoga Petra u Rižinicama na Klisu (svetoga Petra na Klisu; svetog Petra u Rižinicama)

B. u 9. stoljeću (IX. stoljeću; 9.)

C. benediktinci

bodovi: 3

ishodi: Razlikovati i odrediti osnovne karakteristike graditeljstva i plastike s primjerima.

Navesti karakteristike vladavine pojedinih knezova.

bodovanje: za svaki točan odgovor pod A, B i C po jedan bod, netočan 0 bodova

Zadaci kratkih odgovora su pitanja koja od učenika zahtijevaju da odgovori s nekoliko riječi ili jednostavnom rečenicom. Kao i kod prethodnog tipa pitanje mora biti precizno, postavljeno tako da učenik zna jasno i nedvojbeno koji podatak se od njega traži. Preporučeno je da sve prazne crte u takvim pitanjima budu podjednake dužine, kako učeniku ne bi nenamjerno sugerirali točan odgovor odnosno pomogli pri odgovaranju. Uz odgovarajući uvodni dio, odnosno uputu i dodatni materijal – koji može biti tekst, slika, povijesni izvor, tablica, grafički prikaz, povijesni zemljovid ili slijeпа karta, ovim tipom zadatka može se mjeriti usvojenost viših razina znanja i vještina. Pri tome treba predvidjeti sve moguće točne odgovore, sinonime ili slično i unaprijed ih definirati u ključu za odgovore. Potrebno je predvidjeti hoće li se u obzir uzimati krivo napisani ili gramatički neispravni odgovori. Na kraju nedostatak koji smo već spomenuli uz zadatke dopunjavanja – ispravljanje ovih odgovora može biti otežano nečitim rukopisom, a to pri velikom broju pitanja i ispitanika može predstavljati ozbiljan problem.

Ukratko za kraj

Usklađivanje metoda provjeravanja postignutih znanja i vještina učenika trebala bi smanjiti tremu i nesigurnost zbog nesnalaženja u testnoj situaciji, te poboljšati rezultate. Testovi za natjecanje iz povijesti jedan su od koraka u tom smjeru, no isto toliko je važno testove koji se pripremaju i pišu u školama što više približiti, danom standardu. Zbog toga:

- **pri osmišljavanju zadataka:**
 - pitanje počnite formulirati od točnog odgovora,
 - koristite izravna pitanja,
 - koristite što manje negacija,
 - ne postavljajte trik pitanja, kao ni trivijalna pitanja.
- **pri formuliranju pogrešnih odgovora (distraktora):**
 - koristite vjerojatne pogreške (iskustvo!),
 - pazite da su razlike između ponuđenih pogrešnih odgovora jasne,
 - izbjegavajte ponavljanja,
 - izbjegavajte formulacije iz udžbenika,
 - izbjegavajte suviše čvrste tvrdnje,
 - pogrešne odgovore poredajte sustavno.
- **i na kraju provjerite:**
 - jesu li upute jasne i dosljedne
 - je li pitanje jasno i nedvosmisleno
 - je li pitanje primjerene duljine
 - traži li se previše podataka u jednom pitanju
 - je li pitanje autentično (je li „besmisleno“)
 - jesu li distraktori djelomično točni
 - je li pitanje kulturološki primjereno
 - postoji li ključ s odgovorima
 - postoji li sustav bodovanja
 - je li pitanje primjerene težine
 - traži li se u pitanju subjektivna procjena
 - je li pitanje čitko napisano (veličina slova, razmaci...)
 - je li pitanje pravopisno točno napisano
 - je li ostavljeno dovoljno mjesta za odgovor
 - jesu li pitanja međusobno ovisna

Uvođenje *Nacionalnih ispita* i *Državne mature* zasigurno neće samo po sebi podići standarde u obrazovanju. Vanjsko vrednovanje znanja tome može pomoći, ali samo ako odražava dobru pedagošku praksu. Rezultati dobro konstruiranih i prema zahtjevima s obzirom na obrazovne ishode dobro izbalansiranih testova mogu učenicima biti snažno poticajno sredstvo za kvalitetnije učenje, pa time i za veća obrazovna postignuća. Da bi se to postiglo, i samo vrednovanje treba biti podvrgnuto postupku vrednovanja – treba kontrolirati njegovu kakvoću.¹⁰ Usklađivanje metoda mjerenja, posebice uključivanjem *Natjecanja iz povijesti*, svakako bi trebalo poslužiti toj svrsi. Dobro pripremljeni testovi za natjecanje tome mogu samo pridonijeti.

Literatura:

- Miroslav Vujević, “Uvođenje u znanstveni rad u području društvenih znanosti”, Informator, Zagreb 1986.
- Hrvatski pedagoško-književni zbor, “Praćenje i ocjenjivanje školskog uspjeha”, Zagreb, 2002.
- Zrinka Ristić i Petar Bezinović, “Metodološki priručnik za predmetne stručne skupine”, Institut za društvena istraživanja, Centar za istraživanje obrazovanja, Zagreb 2005.
- Boris Petz ur. “Psihologijski rječnik”, Prosvjeta, Zagreb 1992.
- Vanda Bazdan “Priručnik za rad stručnih radnih skupina”, NCVVO, Zagreb, 2007.
- Nikola Pastuović, “Edukologija”, Znamen, Zagreb 1999.
- Tomislav Grgin “Školsko ocjenjivanje znanja”, Naklada Slap, Jastrebarsko, 1999.
<https://www.ncvvo.hr/temp/drz-matura/drz-mat-povijest.pdf>

10 Nikola Pastuović, *Edukologija*, Znamen, Zagreb 1999., str. 567.